

Sygn. akt III CSK 273/11

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 16 maja 2012 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Dariusz Zawistowski (przewodniczący)

SSN Marian Kocon

SSN Maria Szulc (sprawozdawca)

Protokolant Katarzyna Bartczak

w sprawie z powództwa P. W.

przeciwko R. J.

z udziałem interwenienta ubocznego po stronie powoda M. S.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej

w dniu 16 maja 2012 r.,

skargi kasacyjnej powoda

od wyroku Sądu Okręgowego

z dnia 20 kwietnia 2011 r.,

- 1) oddala skargę kasacyjną;
- 2) oddala wniosek pełnomocnika pozwanego o zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.

Uzasadnienie

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Okręgowy oddalił apelację powoda od wyroku Sądu Rejonowego oddalającego powództwo o zasądzenie kwoty 99.283,42 złote stanowiącej równowartość 23.638,91 Euro przeliczonych po kursie sprzedaży Narodowego Banku Polskiego z daty wymagalności tj. dnia 25 września 2009 r.

Sąd Okręgowy zaakceptował ustalenia Sądu Rejonowego i przyjął je za własne. Sądy obu instancji ustaliły, że interwenientka uboczna M. S. sprzedała pozwanemu sprzęt AGD za cenę 31.272 Euro, za który pozwany zapłacił łącznie kwotę stanowiącą równowartość 5633,05 Euro i następnie 2000 Euro. Pozwany podniósł zarzut wadliwości towaru i w dniu 29 stycznia 2009 r. złożył interwenientce oświadczenie o odstąpieniu od umowy powołując się na wady rzeczy sprzedanej. W dniu 10 grudnia 2009 r. pozwana sprzedała powodowi wierzytelność w kwocie 23.638,91 Euro stanowiącą pozostałą część niezapłaconej ceny.

Sąd Okręgowy podzielił dokonaną przez Sąd Rejonowy ocenę, że pozwany miał spełnić świadczenie w walucie obcej, natomiast powód domagał się zapłaty w złotych polskich, a zatem niezgodnie z treścią zobowiązania. Wskazał, że art. 358 § 2 k.c. należy rozumieć w ten sposób, iż w przypadku zwłoki dłużnika w spełnieniu świadczenia, wierzyciel nie może wybrać waluty, w której dłużnik je spełni, bowiem wybór ten jest pozostawiony dłużnikowi. W wypadku wyboru przez niego waluty krajowej wierzyciel może wybrać kurs, według którego przeliczone będzie świadczenie, wskazując bądź kurs z dnia dokonania zapłaty, bądź kurs z dnia wymagalności roszczenia. Przedmiotowa wierzytelność była od początku denominowana w walucie obcej i nie było pomiędzy stronami żadnych ustaleń co do dopuszczalności przeliczenia waluty obcej na złote polskie. Wobec nie dokonania przez dłużnika wyboru waluty polskiej oraz braku umowy pomiędzy stronami, powód jest uprawniony do dochodzenia roszczenia wyłącznie w walucie obcej. Odnosząc się do zarzutu ograniczenia praw wierzyciela w stosunku zobowiązaniowym Sąd Okręgowy stwierdził, że jest ono konsekwencją wybrania przez strony określonej waluty dla oznaczenia wartości wierzytelności

wykreowanej w ramach łączącego je stosunku zobowiązaniowego i braku zgody dłużnika na jej przeliczenie na złote polskie po przystąpieniu przez wierzyciela do przymusowej windykacji.

W skardze kasacyjnej opartej na pierwszej podstawie kasacyjnej (art. 398³ § 1 k.p.c.) powód zarzucił naruszenie art. 358 § 2 k.c. przez jego błędną wykładnię wskutek uznania, że w przypadku zwłoki dłużnika w zapłacie ceny wyrażonej w walucie obcej, wierzyciel nie może żądać zasądzenia równowartości tej ceny w złotych polskich przeliczonej według kursu z dnia wymagalności. Wniósł o uchylenie wyroków sądów obu instancji i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Wobec oparcia skargi kasacyjnej wyłącznie na zarzucie naruszenia prawa materialnego Sąd Najwyższy jest związany ustalonym przez Sąd drugiej instancji stanem faktycznym, w tym także w części dotyczącej braku umowy stron co do dopuszczalności spełnienia świadczenia z przeliczeniem waluty obcej na złote polskie.

Problem wykładni art. 358 § 2 k.c. w brzmieniu po nowelizacji dokonanej ustawą z dnia 23 października 2008 r. o zmianie ustawy kodeks cywilny oraz ustawy – Prawo dewizowe (Dz. U. Nr 228, poz. 1506) sprowadza się do rozstrzygnięcia zagadnienia, czy w wypadku zwłoki dłużnika w spełnieniu świadczenia pieniężnego wyrażonego w walucie obcej, wierzycielowi przysługuje uprawnienie do wyboru waluty, w której ma być to świadczenie spełnione.

Przede wszystkim należy odróżnić sytuację, w której dłużnik spełnia świadczenie w terminie lub pozostaje w zwykłym opóźnieniu, oraz sytuację, w której dłużnik pozostaje w zwłoce. Artykuł 358 § 1 k.c., niewątpliwie regulujący sytuację pierwszą stanowi, że jeżeli przedmiotem zobowiązania jest suma pieniężna wyrażona w walucie obcej, dłużnik może spełnić świadczenie w walucie polskiej chyba, że ustawa, orzeczenie sądowe będące źródłem zobowiązania lub czynność prawna zastrzega spełnienie świadczenia w walucie obcej. Przepis ten, w aktualnym brzmieniu, odstępuje od zasady walutowości i wprowadza regułę, że dłużnik może zobowiązanie wyrażone w walucie obcej wykonać w walucie

polskiej, o ile nie zachodzą negatywne przesłanki w nim określone. Prawo wyboru waluty zostało przyznane dłużnikowi, natomiast wierzyciel nie może domagać się wykonania zobowiązania w walucie polskiej, chyba, że strony odmiennie postanowiły w umowie. Dopuszczalne jest także umowne uchylenie możliwości zapłaty w walucie polskiej. Paragraf pierwszy art. 358 k.c. stanowi jedynie o uprawnieniu dłużnika do wyboru waluty, natomiast kurs według którego następuje, po dokonaniu wyboru waluty polskiej, przeliczenie wartości waluty obcej, określa § 2 zd. 1- jest to średni kurs ogłaszany przez NBP z dnia wymagalności roszczenia chyba, że ustawa, orzeczenie sądowe lub czynność prawna stanowi inaczej.

Problem pojawia się w sytuacji drugiej, czyli wówczas, gdy dłużnik nie wykonuje zobowiązania wyrażonego w walucie obcej i popada w zwłokę, a strony nie zastrzegły w umowie dla wierzyciela uprawnienia wyboru waluty. Rozważenia wymaga czy paragraf pierwszy reguluje także kwestię wyboru waluty w wypadku zwłoki dłużnika, czy sytuacja taka została unormowana w paragrafie drugim. Zdanie drugie paragrafu 2 art. 358 k.c. stanowi bowiem, że w razie zwłoki dłużnika wierzyciel może żądać spełnienia świadczenia w walucie polskiej według kursu średniego ogłaszanego przez Narodowy Bank Polski z dnia, w którym zapłata jest dokonana. Niejasna redakcja tego przepisu powoduje dokonywanie przez komentatorów różnych wykładni zagadnienia, czy w wypadku zwłoki dłużnika daje on wierzycielowi uprawnienie do wyboru waluty oraz wyboru kursu, czy tylko uprawnienie do wyboru kursu.

Sąd Najwyższy w niniejszym składzie wyraża pogląd, że art. 358 § 2 zd. 2 k.c. należy wyklądać w ten sposób, iż w wypadku zwłoki dłużnika w spełnieniu świadczenia w wykonaniu zobowiązania, którego przedmiotem jest suma pieniężna wyrażona w walucie obcej, wierzyciel ma prawo wyboru kursu, według którego jest określana wartość waluty obcej, jeżeli dłużnik dokona wyboru waluty polskiej.

Po pierwsze, za taką wykładnią przemawiają względy historyczne. Nie budzi wątpliwości w doktrynie, jak również wynika wprost z uzasadnienia do projektu ustawy zmieniającej (druk sejmowy VI.470), że treść art. 358 k.c. w wersji znowelizowanej była wzorowana na art. 211 kodeksu zobowiązań. Wątpliwości

wynikają z odmienności redakcyjnych, bowiem kodeks zobowiązań posługiwał się terminem „zapłata”, a zatem paragraf trzeci art. 211 k.z. brzmiał „*jeżeli dłużnik dopuścił się zwłoki, wierzyciel może żądać zapłaty, według swego wyboru, albo podług kursu pieniędzy zagranicznych w dniu wymagalności, albo kursu w dniu zapłaty*”. Nie było wątpliwości, że prawo kursu służy wierzycielowi w wypadku wyboru waluty polskiej przez dłużnika. Znowelizowana wersja art. 358 § 2 zd. 2 k.c. posługuje się natomiast terminem „*spełnienie świadczenia*”, przy czym dodano po nim „*w walucie polskiej*”, co budzi wątpliwości przedstawione wyżej. Nie ma jednak podstaw, by zważywszy na wskazanie w projekcie, że „*za zasadne się uznaje przywrócenie reguły wzorowanej na art. 211 kodeksu zobowiązań*” oraz na stwierdzenie, iż „*wskazane jest przyznanie wierzycielowi upoważnienia do odmiennego określenia daty, z której kurs posłuży do przeliczenia wysokości świadczenia w razie zwłoki dłużnika (jak w dawnym art. 211 § 3 k.z. i w obowiązującym cały czas art. 41 zdanie 2 Prawa wekslowego)*” uznać, że intencją ustawodawcy było odmienne ukształtowanie praw wierzyciela, niż w powoływanym art. 211 § 3 k.z.

Po drugie, decydujące znaczenie ma wykładnia gramatyczna. Konieczna jest bowiem łączna analiza paragrafu pierwszego i drugiego tego przepisu. Pierwszy z paragrafów dotyczy określenia zasad spełnienia świadczenia w wykonaniu zobowiązania, którego przedmiotem jest suma pieniężna wyrażona w walucie obcej. Natomiast paragraf drugi reguluje zasady określania wartości waluty obcej i nie ma wątpliwości, że zdanie pierwsze dotyczy przypadków określonych w paragrafie pierwszym. Nie ma także podstaw do twierdzenia, że zdanie drugie reguluje także inne kwestie, niż określenie wartości waluty obcej z tym, że dotyczy to wypadku pozostawania dłużnika w zwłoce. Sformułowanie „*wierzyciel może żądać spełnienia świadczenia w walucie polskiej według kursu...*” oznacza, że w wypadku wyboru waluty polskiej przez dłużnika, lub w wypadku umowy stron przyznającej wierzycielowi uprawnienie do wyboru waluty, wierzyciel ma prawo wyboru kursu, należy je bowiem odczytywać zarówno z pozostałą częścią zdania drugiego, jak i pozostałą częścią przepisu.

Po trzecie, intencją ustawodawcy było zwiększenie ochrony wierzyciela w stosunku do stanu prawnego obowiązującego poprzednio i przyznanie

uprawnienia do zminimalizowania konsekwencji ryzyka kursowego, a nie przyznanie uprawnienia do wyboru waluty, co łączy się z przyznaniem uprawnienia do wyboru sposobu spełnienia świadczenia. W wypadku odmiennego stanowiska dłużnik, w wypadku zwłoki, byłby pozbawiony możliwości wyboru waluty, a to zaprzecza treści paragrafu pierwszego, zgodnie z którym skorzystanie z upoważnienia przemiennego może być realizowane na każdym etapie wykonania zobowiązania. W konsekwencji prawo wyboru waluty, zgodnie z treścią art. 358 § 1 k.c., przysługuje wyłącznie dłużnikowi zarówno w sytuacji, gdy dłużnik spełnia świadczenie w terminie, jak i w sytuacji gdy pozostaje w zwykłym opóźnieniu lub zwłoce. W wypadku zwłoki dłużnika wierzycielowi służy natomiast prawo wyboru kursu, po jakim będzie przeliczona wartość waluty obcej w wypadku wyboru przez dłużnika waluty krajowej albo w wypadku, gdy umowa stron przyzna mu uprawnienie do wyboru waluty.

Mając na uwadze powyższe orzeczono jak w sentencji na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. Z uwagi na wniesienie odpowiedzi na skargę kasacyjną po terminie (art. 398⁷ § 1 k.p.c.), wniosek pozwanego o zasądzenie kosztów procesu został oddalony.